

EUSKARA DBH3-4 77/2023 DEKRETUA, maiatzaren 30ekoa. Euskarako curriculum (eus)

- [KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK](#)
- [DESKRIPTORE OPERATIBOAK \(FUNTSEZKO KONPETENTZIAK\)](#)
- [OINARRIZKO JAKINTZAK](#)

KONPETENTZIEN KOMUNZTADURAREN LABURPENA:

EUS1: EUSKARAREN ERABILERA ETA IKASGAIAREKIKO JARRERA:	KE1, KE3, KE10
EUS2: AHOZKO ETA IDATZIZKO ULERMENA:	KE2, KE4, KE6
EUS3: AHOZKO ETA IDATZIZKO ADIERAZMENA	KE3, KE5, KE6, KE9
EUS4: LITERATURA:	KE7, KE8
EUS5: GRAMATIKA	KE5, KE9

KMko Euskarazko KALIFIKATZEKO ARLOAK	Ebaluazio irizpideak DBH3-4rako	Jatorrizko Konpetentzia Espezifikoak (LOMLOE)	Deskriptore operatiboak
EUS1: EUSKARAREN ERABILERA ETA IKASGAIAREKIKO JARRERA	<p>1.3. Euskararekiko eta euskal kulturaren transmisioarekiko jarrera proaktiboa eta afektiboa dut.</p> <p>1.4. Hizkuntzen arteko antzekotasunei eta desberdintasunei buruz hausnartzen dut.</p> <p>3.2. Ahozko interakzio informal eta formaletan parte hartzen dut. Aktiboki eta errespetuz entzuten dut.</p> <p>10.1. Hizkuntzaren erabilera diskriminatzaileak identifikatzen eta baztertzen ditut. Hitzik gabeko elementuak identifikatzen ditut.</p>	<p>KE1.Euskal Herriko eta inguruneko errealitate elebiduna eta eleaniztuna ezagutzea, interpretatzea eta baloratzea, bertako hizkuntzen eta barietate dialektalen ezaugarriak eta garapena aztertuz eta horiekiko guztiekiko portaera enpatikoa eta errespetuzkoa erakutsiz, gogoeta interlinguistikoa errazteko, hizkuntza-aurreiritziei aurre egiteko, aniztasuna aberastasun-iturri gisa onartzeko eta euskararen erabileraren aldeko portaera asertiboak sustatzeko.</p> <p>KE10. Norberaren komunikazio-praktikak bizikidetzatza demokratikoaren, gatazken elkarrizketa bidezko kudeaketaren eta pertsona guztien</p>	<p>HKK1, HKK5, KE2, KE3, KD1, KD2, HK3, KAKK1, KAKK2, KAKK3.</p> <p>HKK2, KE2, KD2, KD3, STEM4, KPSII4, KPSII5, HK3</p>

	10.2. Gatazkak kudeatzeko eta adostasunak elkarriketaren bidez bilatzeko estrategiak erabiltzen ditut, enpatia eta asertibitatea erabilia.	eskubide-berdintasunaren zerbitzura jartzea, hizkuntza ez-diskriminatzailea erabiliz eta hitzaren bidez egiten diren botere-abusuak baztertuz, hizkuntzaren erabilera eraginkorra, etikoa eta demokratikoa bultzatzeko. KE3	
EUS2: AHOZKO ETA IDATZIZKO ULERMENA	<p>2.1. Ahozko testuak ulertzen ditut. Gai nagusia eta igorlearen asmoa identifikatzen ditut.</p> <p>4.1. Testu idatziak ulertzen ditut. Gai nagusia identifikatzen dut.</p> <p>6.1. Hainbat iturritatik datorren informazioa aurkitu, aukeratu eta kontrastatzen dut, fidagarritasuna kalibratuz. Eskema propioetan antolatzen dut.</p>	<p>KE2. Ahozko testuak eta testu multimodalak ulertzea eta interpretatzea, zentzu orokorra eta informaziorik garrantzitsuena bilduz, igorlearen ikuspuntua eta asmoa identifikatuz eta fidagarritasuna, forma eta edukia baloratuz, ezagutza eraikitze, iritzia osatzeko eta gozameneko eta aisiarako aukerak zabaltzeko</p> <p>KE4. Testu idatziak ulertzea, interpretatzea eta baloratzea, zentzu kritikoan eta irakurtzeko zenbait xedez, zentzu orokorra eta ideia nagusiak eta bigarren mailakoak ezagutuz, igorlearen asmoa identifikatuz, edukiari eta formari buruzko gogoeta eginez eta kalitatea eta fidagarritasuna ebaluatuz, ezagutza eraikitze eta askotariko komunikazio-premiei eta -interesei erantzuteko.</p> <p>KE6. Hainbat iturritako informazioa gero eta modu autonomoagoan hautatzea eta kontrastatzea, informazio horren fidagarritasuna eta egokitasuna irakurketa-helburuen arabera ebaluatuz eta manipulazio-eta desinformazio-arriskuak saihestuz; eta informazio hori ezagutza bihurtzea eta komunikatzea, ikuspuntu kritikoa eta pertsonala hartuz eta, aldi berean, jabetza intelektualaren errespetatuz.</p>	<p>HKK2, KE2, KD2, KD3, STEM4, KPSII4, KPSII5, HK3</p> <p>HKK2, HKK3, HKK5, KE2, STEM4, KD1, KPSII4, KPSII5, HK3.</p> <p>HKK3, KD1, KD2, KD3, KD4, KPSII4, KPSII5, HK2, EK3.</p>
EUS3: AHOZKO ETA IDATZIZKO ADIERAZMENA	<p>3.1 Ahozko narrazio eta azalpenak egiten ditut, ahozko eta hitzik gabeko erregistro eta baliabide egokiekin.</p> <p>3.2 Ahozko interakzio informal eta formalean parte hartzen dut. Aktiboki eta errespetuz entzuten dut.</p>	KE3. Ahozko testuak eta testu multimodalak jariakortasunez, koherentziaz, kohesioz eta erregistro egokiz sortzea, diskurtso-generoen berezko konbentzioei jarraituz, eta ahozko elkarreraginetan jarrera kooperatiboz eta errespetuz parte hartzea, bai ezagutzak eraikitze eta lotura pertsonalak ezartzeko, bai gizarte-testuinguruetan	HKK1, HKK3, HKK5, KE2, STEM4, KD2, KD3, KPSII1, KPSII3, KPSII4, KPSII5, HK2, EK1.

	<p>5.1. Testu idatzi eta multimodal errazak planifikatzeko zirriborroak idazten ditut.</p> <p>5.2. Testu idatziak koherentziaz, kohesioz, egokitasunez, zehaztasun lexikoz eta zuzentasun ortografiko eta gramatikalez idazten ditut.</p> <p>5.3 Hizkera ez-sexista eta ez-deskriminatzailea erabiltzen dut ingurune analogiko eta digitaletan.</p> <p>5.4 Azken testua berrikusi, zuzendu eta zabaltzen dut.</p> <p>6.1. Hainbat iturritatik datorren informazioa aurkitu, aukeratu eta kontrastatzen dut, fidagarritasuna kalibratuz. Eskema propioetan antolatzen dut.</p> <p>9.1. Testuak berrikusten eta hobetzen ditut dagokien metahizkuntza erabilia.</p> <p>9.2. Gai naiz komunikazio-egoeraren arabera hizkuntza egokia erabiltzeko.</p> <p>9.3. Hizkuntzaren funtzionamenduaren alderdi batzuei buruz metahizkuntza espezifikoa erabiltzen dut, eta hiztegi, eskuliburu eta gramatika analogiko eta/edo digitalak modu autonomoan kontsultatzen ditut.</p>	<p>modu aktiboan eta informatuta parte hartzeko.</p> <p>KE5. Testu idatzi eta multimodal koherenteak, kohesionatuak, egokiak eta zuzenak sortzea, hautatutako diskurtso-generoaren berezko konbentzioei jarraituz, ezagutza eraikitze eta komunikazio-eskaera zehatzei modu informatuan, eraginkortasunez eta sormenez erantzuteko.</p> <p>KE6 eta KE9</p>	 <p>HI, KE2, STEM4, KD2, KD3, KPSII4, KPSII5, HK2, EK1, HKK5,</p>
--	---	--	--

EUS4: LITERATURA	<p>7.1. Nire gustuen, interesen eta premien arabera hautatutako testuak modu autonomoan irakurtzen ditut, eta gai naiz horien inguruan jarduteko.</p> <p>7.2. Askotariko euskarritako irakurketaren esperientzia partekatzen dut, ezagutza, gozamen eta garapen pertsonalerako iturri gisa baloratzen dut eta obraren zentzua nire esperientzia pertsonal, irakurle eta soziokulturalarekin erlazionatzen dut.</p> <p>8.1. Literatura-testuak interpretatzen eta testuinguru soziohistorikoan kokatzen ditut.</p>	<p>KE7. Gero eta modu autonomoagoan aukeratzea eta irakurtzea hainbat obra —plazer- eta ezagutza-iturri gisa—, obren aniztasunari, konplexutasunari eta kalitateari dagokienez eboluzionatzen duen irakurle-ibilbidea eratuz; eta irakurketa-esperientziak partekatzea, nork bere irakurle-nortasuna eraikitze eta irakurketaren gizarte-dimentsioaz gozatzeko.</p> <hr/> <p>KE8. Euskal Herriko, Espainiako eta mundu osoko ondarearen parte diren literatura-obrak edo obra horien zatiak irakurtzea, interpretatzea eta baloratzea, metahizkuntza espezifiko erabiliz eta esperientzia pertsonala eta literatura- eta kultura-ezagutzak mobilizatuz, askotariko testuen arteko loturak eta bestelako arte- eta kultura-adierazpenekiko loturak ezartzeko, norberaren kultura-nortasuna eraikitze, literaturaren gozamenerako aukerak zabaltzeko eta literatura-asmoko testuak sortzeko.</p>	 <p>K4, KAKK1, KAKK2, KAKK3.</p> <hr/> <p>HKK1, HKK2, HKK4, KD3, KPSII3, HK1, KAKK1, KAKK2, KAKK3, KAKK4.</p>
EUS5: GRAMATIKA	<p>5.2. Testu idatziak koherentziaz, kohesioz, egokitasunez, zehaztasun lexikoz eta zuzentasun ortografiko eta gramatikalez idazten ditut.</p> <p>5.3 Hizkera ez-sexista eta ez-deskriminalatzailea erabiltzen dut ingurune analogiko eta digitaletan.</p> <p>9.1. Testuak berrikusten eta hobetzen ditut dagokien metahizkuntza erabilia.</p> <p>9.3. Hizkuntzaren funtzionamenduaren alderdi batzuei buruz metahizkuntza espezifiko erabiltzen dut, eta hiztegi, eskuliburu eta gramatika analogiko eta/edo digitalak modu autonomoan kontsultatzen ditut.</p>	<p>KE9. Hizkuntzaren egiturari eta haren erabilerei buruzko ezagutza mobilizatzea eta hizkuntza- eta diskurtso aukeraketei buruz gero eta autonomia handiagoz eta terminologia egokiarekin gogoeta egitea, hizkuntza-kontzientzia garatzeko, komunikazio-errepertorioa handitzeko eta ahozko eta idatzizko produkzio-trebetasunak nahiz ulermen eta interpretazio kritikoko trebetasunak hobetzeko.</p> <p>KE5</p>	<p>HKK1, HKK2, KE2, STEM2, KPSII4, KPSII5.</p>

(HKK) HIZKUNTZA-KOMUNIKAZIORAKO KONPETENTZIA

HKK1: Euskaraz eta gaztelaniaz ahoz, idatziz eta era multimodalean edo siglez bidez hitz egiten du, koherentziaz, zuzentasunez eta gizartetestu inguruekiko egokitasunez, eta elkarrekintza komunikatiboetan parte hartzen du, lankidetzan eta errespetuz, informazioa trukatzeko eta ezagutza sortzeko, bai eta lotura pertsonalak eraikitzeko ere.

HKK2: Pertsona-, gizarte-, hezkuntza- eta lanbidearlotako ahozko, idatzizko eta multimodalezko edo zeinuzko testuak euskaraz zein gaztelaniaz, ulertzen, interpretatzen eta baloratzen ditu jarrera kritikoz, hainbat testuingurutan modu aktiboan eta informatuan parte hartzeko eta ezagutza eraikitzeko.

HKK3: Hainbat iturritatik datorren informazioa, euskaraz eta gaztelaniaz, gero eta modu autonomoagoan aurkitu, hautatu eta kontrastatzen du, haren fidagarritasuna eta egokitasuna ebaluatuz, irakurketa-helburuen arabera, eta manipulatzeko eta desinformatzeko arriskuak saihestuz; informazioa integratu eta ezagutza bihurtzen du, komunikatzeko, ikuspegi sortzaile, kritiko eta pertsonala hartuz, jabetza intelektuala errespetatzearekin batera.

HKK4: Autonomiaz irakurtzen ditu bere adinerako egokiak diren hainbat lan euskaraz eta gaztelaniaz, bere gustu eta interesetara hobekien egokitzen direnak hautatuz; ondare literarioa esperientzia indibidual eta kolektiboaren bide pribilegiatutzat hartzen du; eta bere esperientzia biografikoa eta ezagutza literario eta kulturalak mugiarazten ditu, obren

(KE) KONPETENTZIA ELEANIZTUNA

KE1: Hizkuntza bat edo gehiago modu eraginkorrean erabiltzen ditu, familiako hizkuntzaz edo hizkuntzez gain, bere komunikazio-premiei behar bezala eta egoki erantzuteko, bai bere garapen eta interesei dagokienez, bai eremu pertsonaleko, sozialeko, hezkuntzako eta profesionaleko egoera eta testuinguruei dagokienez

KE2: Bere esperientzietatik abiatuta, bere ikaskuntza-prozesuei buruz hausnartzen du, eta beste hizkuntza eta ikasgai batzuetan eskuratutako ezagutzak eta komunikazioa transferitzeko estrategiak erabiltzen ditu, eta konfiantzazko jarrera erakusten du komunikatzeko gaitasuna hobetzeko ikasteko duen konpetentzian.

KE3: Ikastetxearen eta ingurunearen hizkuntzaaniztasuna onartzen du, aniztasun horrekiko errespetuzko eta enpatiazko jarrera erakusten du, eta hizkuntzak komunikabide eraginkortzat, kulturaondaretzat eta gizarte-kohesioa sustatzeko tresnatzat hartzen ditu.

interpretazioa eraikitze eta partekatzeko eta gero eta konplexuagoak diren asmo literarioko testuak sortzeko.

HKK5: Bere komunikazio-praktikak elkarbizitza demokratikoaren, gatazkak elkarriketaren bidez konpontzearen eta pertsona guztien eskubide-berdintasunaren zerbitzura jartzen ditu, hizkuntzaren erabilera diskriminatzaileak baztertuz, bai eta hizkuntzaren bidezko boteregehiegikeriak ere, hizkuntzaren erabilera eraginkorra eta etikoa ere bultzatzeko eta euskararen ohiko erabilerarekiko jarrera asertiboa izateko.

(STEM) MATEMATIKARAKO KONPETENTZIA eta ZIENTZIA, TEKNOLOGIA ETA INGENIERITZARAKO KONPETENTZIA

STEM1: Arrazoiaketa matematikoaren berezko metodo induktibo, deduktibo eta logiko batzuk erabiltzen ditu, baita metodo zientifikoaren arrazoiaketa hipotetiko-deduktiboa ere egoera ezagunetan, eta problemak ebazteko hainbat estrategia hautatu eta erabiltzen ditu, jarraitutako soluzioak eta prozesua kritikoki aztertuz eta prozedura birformulatuz, beharrezkoa izanez gero.

STEM2: Pentsamendu zientifikoa erabiltzen du bere inguruan gertatzen diren sistema natural eta materialei buruzko prozesu eta gertaera batzuk ulertzeko eta azaltzeko, ezagutza konfiantza bereganatuz garapenaren motor gisa, galderak planteatuz, eta hipotesiak egiaztatuz esperimentazioaren eta ikerketaren bidez, tresna eta tresna egokiak erabiliz, zehaztasunaren eta egiazkotasunaren garrantzia balioetsiz, eta eredu zientifikoarekiko ondorio esanguratsu eta koherenteren bat lortuz, zientziaren irismenari eta mugei buruzko jarrera kritikoa erakutsiz.

(KD) KONPETENTZIA DIGITALA

KD1: Interneten bilaketa aurreratuak egiten ditu (bilaketa-terminoen, formatuaren, gaurkotasunaren eta lizentziaren arabera), baliozkotasun-, kalitate-, gaurkotasun- eta fidagarritasun-irizpideak kontuan hartuta, informazioa modu kritikoan hautatu eta ulertzen du, modu esanguratsuan konbinatuz, eta modu ordenatuan artxibatuz, berreskuratu eta erreferentzia egiteko, jabetza intelektual errespetatuz.

KD2: Etengabeko ikaskuntzako bere ingurune pertsonal digitala kudeatzen eta erabiltzen du jatorrizko ezagutza eta eduki digitalak hainbat formatutan ekoizteko eta gordetzeko, atazaren edo beharren arabera dagozkion tresna digitalak erabilia, bai dauden edukiak berrerabilia, bai sortutako edukiei lizentziei buruzko ezagutza aplikatuta.

KD3: Sare sozialen edo lineako komunitateen gisako tresnen eta/edo plataformen bidez parte hartzen, laguntzen eta elkarreragiten du, komunikatzeko, lankidetzan lan egiteko eta edukiak, datuak eta informazioa partekatzeko; horretarako, bere helburura ondoen egokitzen

STEM3: Proiektuak planteatzen eta garatzen ditu, eta, horretarako, hainbat prototipo edo eredu diseinatu, fabrikatu eta ebaluatzen ditu, premia edo arazo bati modu sortzailean eta kooperatiboan irtenbidea emango dioten produktuak sortzeko eta/edo erabiltzeko, talde osoaren parte-hartzea saiatuz, sor daitezkeen gatazkak modu baketsuan konponduz, ziurgabetasunaren aurrean egokituz eta iraunkortasunaren garrantzia baloratu.

STEM4: Prozesu, arrazoiketa, erakustaldi, metodo eta emaitza zientifiko, matematiko eta teknologikoen elementu garrantzitsuenak argi eta zehatz interpretatzen eta transmititzen ditu, hainbat formatutan (grafikoak, taulak, diagramak, formulak, eskemak, sinboloak...) eta kultura digitala modu kritikoan aprobetxatzen du, hizkuntza matematiko-formala barne, etika eta erantzukizunez, ezagutza berriak partekatzeko eta eraikitzeko.

STEM5: Osasun fisikoa eta mentala eta ingurumena babesteko zientifikoki oinarritutako ekintzei ekiten die, eta etika- eta segurtasunprintzipioak aplikatzen ditu ingurune hurbila modu jasagarrian eraldatzeko proiektuak egitean, haren eragin globala baloratu eta kontsumo arduratsua praktikatu.

STEM6: Modu kritikoan justifikatzen du ikerketa zientifikoaren beharra eta horren aplikazioak eta aurrerapen zientifiko-teknologikoak gizartearen ongizatean, hainbat egoera problematikoren aurrean erabaki arrazoituak hartzeko gizarte modernoaren garapenean izan duten zeregina ezagututa.

(KPSII) KONPETENTZIA PERTSONALA, SOZIALA ETA IKASTEN IKASTEKOAK

dena aukeratzen du, bere ekintzak, presentzia eta ikusgarritasun arduratsuan kudeatzen ditu sarean, eta herritartasun digital aktibo eta gogoetatsua gauzatzen du.

KD4: Gailu digitalak babesten ditu, segurtasunestrategiak eguneratzen ditu, haien pribatutasuna eta besteena ulertzen eta babesten ditu oro har, eta oinarritzko ezagutza du haien datuak biltzeko eta erabiltzeko moduari buruz, badaki bere burua eta beste batzuk ziberjazarpenetik babesten, eta ulertzen ditu teknologien erabilerari lotutako osasun-arriskuak (ergonomia, adikzioak), eta ulertzen du teknologiak ingurumenjasagarritasunean duen eragin positiboa eta negatiboa.

KD5: Ea identifikatzen dituen arazo teknikoak eta gabeziak baliabideen erabilerari, tresnei eta bere konpetentzia digitalaren garapenari dagokienez, eta soluzioak ematen dizkien; ea garatzen dituen informatika-aplikazio errazak eta arazo zehatzak konpontzeko edo proposatutako erronkei erantzuteko irtenbide teknologiko sortzaile eta iraunkorrak; ea interesik agertzen duen eta ulertzen dituen teknologia digitalen bilakaeraren, haien garapen sozial iraunkorraren eta erabilera etikoaren azpiko printzipio orokorrak eta logika.

(HK) HERRITARTASUNERAKO KONPETENTZIA

HK1: Bere nortasunaren dimentsio sozialari eta herritarrari buruzko ideiak

KPSII1: Bere emozioak erregulatzen eta adierazten ditu, eta, horretarako, baikortasuna, erresilientzia, autoeraginkortasuna eta ikasteko asmoa eta motibazioa bilatzen ditu, edozein testuingurutan sortzen diren erronkak eta aldaketak modu konstruktiboan kudeatuz eta bere helburuekin harmonizatuz.

KPSII2: Faktore sozialekin lotutako osasunerako arriskuak ezagutzen ditu, maila fisikoan eta mentalean bizi-ohitura osasungarriak finkatzeko, eta ikaskuntza sustatzen eta oztopatzen duten baldintza pertsonalak eta inguruneak identifikatzen ditu.

KPSII3: Besteen ikuspegiak eta esperientziak modu proaktiboan ulertzen ditu, eta ikaskuntzan txertatzen ditu, talde-lanean parte hartzeko, zereginak eta erantzukizunak modu ekitatiboan banatuz eta onartuz eta estrategia kooperatiboak erabiliz.

KPSII4: Bere ikaskuntza-prozesuari buruzko autoebaluazioak egiten ditu, informazioa baliozkotzeko, sostengatzeko eta kontrastatzeko eta ondorio garrantzitsuak ateratzeko iturri fidagarriak bilatuz.

KPSII5: Epe ertainerako helburuak planifikatzen ditu eta atzeraelikadurako prozesu metakognitiboak garatzen ditu, ezagutza eraikitze prozesuan dituen akatsetatik ikasteko.

(EK) EKINTZAILTZA- KOMPETENTZIA

EK1: Beharrak eta aukerak aztertzen ditu, eta erronkei zentzu kritikoarekin aurre egiten die, iraunkortasunaren balantzea eginez, ingurunean izan

aztertzen eta ulertzen ditu, bai eta identitatea zehazten duten geozial, historiko eta arauemaileei buruzkoak ere, eta arauak, enpatekitatea eta espiritu konstruktiboa errespetatzen ditu besteekiko elkarerraginean, hainbat testuinguru sozioinstituzionalean.

HK2: Europako integrazio-prozesutik, Euskadiko Autonomia Estatututik eta giza eta haurren eskubideetatik datozen printzipioak eta balioak aztertzen eta onartzen ditu, eta, horretarako, Erkidegoko jardueretan parte hartzen du, hala nola erabakiak hartzean edo gatazkak konpontzean, jarrera demokratikoarekin, aniztasunarekiko errespetuarekin eta genero-berdintasunarekiko, gizarte-kohesioarekiko, garapen iraunkorarekiko eta munduko herritartasuna lortzearekiko konpromisoarekin.

HK3: Funtsezko eta gaurkotasuneko arazo etikoak ulertzen eta aztertzen ditu, norberaren eta besteen balioak kritikoki kontuan hartuz, eta bere iritziak garatuz, eztabaida moralari aurre egiteko elkarriketarako, argudiatzeko, errespetuzko eta edozein diskriminazio edo indarkeriaren aurkako jarreraz.

HK4 :Jarduera lokal eta globalen arteko interdependentzia, ekodependentzia eta interkonexioko harreman sistemikoak barne hartzen ditu, eta modu kontzientean eta motibatuan hartzen du bizimodu iraunkorra eta ekosozialki arduratsua.

(KAKK) KONTZIENTZIA ETA ADIERAZPIDE KULTURALERAKO KOMPETENTZIA

KAKK1: Edozein garaitako ondare kultural eta artistikoaren funtsezko

dezaketen eragina baloratuz, ideia eta irtenbide berritzaileak, etikoak eta iraunkorrak aurkezteko, eremu pertsonalean, sozialean, kulturean eta ekonomikoan balioa sortzera bideratuta.

EK2: Norberaren indarguneak eta ahuleziak ebaluatzen ditu, autoezagutzako eta autoeraginkortasuneko estrategiak erabiliz, eta ekonomiaren eta finantzen funtsezko elementuak ulertzen ditu, ekonomia- eta finantza-ezagutzak aplikatzen dizkie jarduera eta egoera zehatzei, eta lankidetzak eta talde-lana erraztuko duten trebetasunak erabiltzen ditu, ekintzara esperientzia ekintzaile baliotsua eramango duten beharrezko baliabideak biltzeko eta optimizatzeko.

EK3: Ideia eta konponbide baliotsuak sortzeko prozesua garatzen du, eta erabakiak hartzen ditu, modu arrazoituan, planifikatzeko eta kudeatzeko estrategia arinak erabiliz. Egindako prozesuari eta lortutako emaitzari buruzko gogoeta egiten du, prototipo berritzaileak eta baliozkoak sortzeko prozesua burutzeko, esperientzia ikasteko aukeratzat hartuta.

alderdiak ezagutu, kritikoki estimatu, errespetatu eta sustatzen dituzte bere nortasuna eraikitzeko kultura- eta arteaniztasunari datxekiolaraz, adierazpen-askatasuna eta aberastea baloratzen ditu.

KAKK2: Gozatu, ezagutu eta aztertu autonomiaz ondareko adierazpen artistiko eta kultural nabarmenenen berezitasunak eta intentzionalitateak, haien hizkuntza eta elementu teknikoaren bidez, edozein bitarteko edo euskarritan.

KAKK3: Ideiak, iritziak, sentimenduak eta emozioak sormenez eta modu irekian adierazten ditu. Autoestimua, sormena eta pertenezia-sena garatzen ditu, adierazpen kultural eta artistikoaren bidez, enpatiaz eta lankidetzazko jarreraz.

KAKK4: Interpretazioaren, exekuzioaren, inprobisazioaren eta konposizio musikaren bidez produktu artistikoak eta kulturalak sortzeko oinarritzako baliabide/euskarri plastikoak, ikusentzunezkoak, soinuak eta gorputzezkoak ezagutzen, hautatzen eta sormenez erabiltzen ditu. Eskaintzen dizkieten garapen pertsonal, sozial eta ekonomikorako aukerak identifikatzen ditu.

ONARRIZKO JAKINTZAK

DBH 1-2	DBH 3-4
A. HIZKUNTZAK ETA BEREN HIZTUNAK	A. HIZKUNTZAK ETA BEREN HIZTUNAK
	*Hizkuntzei eta hiztunei buruzko kontzeptu soziolinguistikoak. Norberaren

*Oinarrizko kontzeptu soziolinguistikoak.

Norberaren hizkuntza-biografia eta ikastetxeko.

Hizkuntza-aniztasunabehatzeko jarraibideak.

Ikastetxeko hizkuntzei buruzko oinarrizko nozioak: agurtzeko, eskerrak emateko eta barkamena eskatzeko formulak.

Hizkuntza familiak eta munduko hizkuntzak, ikastetxeko hizkuntzei dagokienez.

*Gogoeta interlinguistikoaren hastapenetarako oinarrizko estrategiak.

Eleaniztasunaren eta aniztasundialektalaren arteko desberdintasunak.

*Euskararen barietatedialektalak.

Hurbileko inguruneko euskalkiaren oinarrizko ezaugarriak.

*Euskararen historia, jatorria eta lehen lekukotzak.

*Euskara batua: historia eta bilakaera. Oinarrizko arauak.

*Bizitza pertsonaleko eta eskola- eta gizarte-bizitzako askotariko esparruetan euskararen erabileraren aldeko interesa, ekimena eta portaera proaktiboa.

*Hizkuntza-aurreiritziak eta -estereotipoak identifikatzeko oinarrizko estrategiak, hizkuntzaren erabilera sexista barne, eta horiek saihesteko moduak.

Euskararen normalizazioaren aldeko eta euskal kulturaren aldeko

hizkuntza-biografia eta ikastetxeko eta herriko hizkuntza-aniztasun aztertzeko jarraibideak. Hizkuntzen Portfolio Europarra.

*Euskararen historia: jatorria eta teoria nagusiak; lehen lekukotzak. Lehen emakumezko eta gizonezko idazleak.

*Euskara batuaren arauak.

*Euskararen eta espainieraren barietate dialektalen ezaugarriak adierazgarriak.

*Euskararen eta euskara batuaren barietate nagusien ezaugarriak alderatzeko patroiak norberaren lurraldeei arreta berezia eskainiz. Barietate dialektalen berezko ezaugarriak (fonikoak, gramatikalak, lexikoak eta semantikoak) eta soziolektoen eta erregistroen arteko aldeak.

*Bizitza pertsonaleko eta eskola- eta gizarte-bizitzako askotariko esparruetan euskararen erabileraren aldeko interesa, ekimena eta portaera proaktiboa.

*Gogoeta interlinguistikoa garatzeko estrategiak. Hizkuntzen arteko kontaktuaren fenomenoak: elebitasuna, maileguak, interferentziak.

*Hizkuntza-diglosia eta dialekto-diglosia. Hizkuntzen estatusa: gutxiengoaren hizkuntzak, hizkuntza gutxituak eta desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak.

*Hizkuntza-eskubideak eta legeetan eta adierazpen instituzionaletan duten isla (UNESCO, Europako Kontseilua, Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legea...).

herri-mugimenduak eta erakundeak: Euskal Kantagintza Berria, Korrika, Euskal Kultur Erakundea (EKE), EIMA...

*Hizkuntzen eta kulturen defentsarako eta garapenerako erakundeak: Eusko Ikaskuntza, Euskaltzaindia, Euskariana, Euskal Kultur Erakundea (EKE), RAE, ASALE, Cervantes Institutua... Hizkuntza-normalizazioaren aldeko herri-mugimenduak eta erakundeak: euskal hezkuntza-sistema, euskarazko hedabideak, euskaltegiak, Euskaltzaleen Topagunea...

*Hizkuntza-aurreiritziak eta -estereotipoak miatzeko eta eztabaidatzeko estrategiak, hizkuntzaren erabilera sexista barne, eta horiek saihesteko moduak..

B. KOMUNIKAZIOA

Zenbait esparrutako ahozko eta idatzizko testuaketa testu multimodalak sortzeko, ulertzeko eta analisi kritikoa egiteko estrategiak, alderdi hauei arreta eskainiz:

B1. TESTUA ETA TESTUINGURUA:

*Komunikazio-egitatearen osagaien nozioak.

*Gaia. Testuaren asmoa.

*Oinarrizko testu-sekuentziak, arreta berezia eskainiz narrazioari, deskripzioari, elkarrizketari eta azalpenari.

*Testuaren propietateak: koherentzia, kohesioa eta egokitasuna. Oinarrizko nozioak.

*Diskurtso-generoak, esparru pertsonalekoak (solasaldia, email...), hezkuntza-esparrukoak (dekalogoak, ahozko azalpena...) eta esparru sozialekoak, barnean direla erakundeak, sare sozialenak eta

B. KOMUNIKAZIOA

Zenbait esparrutako ahozko eta idatzizko testuak eta testu multimodalak sortzeko, ulertzeko eta analisi kritikoa egiteko estrategiak, alderdi hauei baterako arreta eskainiz:

1. TESTUA ETA TESTUINGURUA

*Komunikazio-egitatearen osagaiak: egoeraren formaltasun-maila eta izaera publiko edo pribatua; solaskideen arteko gizarte-distantzia; komunikazio-asmoak eta xedeen interpretazioa; komunikazio-kanala eta komunikazioan hitzezkoak ez diren elementuak.

*Gaiaren eta tesiaren formulazioa.

*Oinarrizko testu-sekuentziak, arreta berezia eskainiz sekuentzia narratiboei, azalpenekoei eta argumentatiboei.

*Testuaren propietateak: koherentzia, kohesioa eta egokitasuna.

Esparru pertsonaleko diskurtso-generoak (desadostasuna, kexa, ordena...),

hedabideenak (informazio-liburuxka, bandoa...).

Ahokotasunarekin lotzen diren euskal kultura-tradizioak, hala nola Santa Ageda, Olentzero edo inauteriak.

Euskal zinema eta antzerkia.

Euskal musika-ondare tradizionalaren eta garaikidearen erreferentziazko abestiak.

Testu ikoniko eta hitzekoen eta multimodalen irudia eta elementu paratestualak aztertzeke jarraibideak.

*Hizkuntzaren eta irudien erabilera ez-sexistarako jarraibideak.

B2. ULERMENA:

*Ahozko eta irakurriaren ulermenerako estrategiak. Testuaren zentzu globala eta zatien arteko erlazioa, informazio garrantzitsuen aukeraketa eta atxikipena. Igorlearen asmoa, testuinguru-elementu esplizituetatik abiatuta.

*Testuetan hitzeko hizkuntzaren eta hitzik gabekoaren eta ikonikoaren erabilera diskriminatzaileak hautemateko estrategiak.

*Generoen testu-egiturak ezagutzeko jarraibideak.

*Ahozko eta idatzizko testuen eta testu multimodalen forma eta edukia aztertzeke eta baloratzeko jarraibideak.

Euskal tradizioko atsotitzak eta esaerak ezagutzeko eta ulertzeko

hezkuntza-esparrukoak (zientzia-dibulgazioko artikulua, laburpe gizarte-arlokoak, barnean direla erakundeenak, gizarte-sareenak hedabideenak (kexa-gutuna, inkesta, publizitate-iragarkia, editoriala, iritzi-artikulua...), eta lan-arlokoak (curriculum vitae, lan-elkarriketa...). Europass tresnak.

Ahokotasunarekin lotzen diren euskal kultura-tradizioak, hala nola Santa Ageda, Olentzero edo inauteriak.

Euskal zinema eta antzerkia.

Euskal musika-ondare tradizionalaren eta garaikidearen erreferentziazko abestiak. Testu ikoniko eta hitzekoen eta multimodalen irudia eta elementu paratestualak aztertzeke jarraibideak.

*Hizkuntzaren eta irudien erabilera ez-sexistarako jarraibideak.

2. ULERMENA

*Ahozko eta irakurriaren ulermenerako estrategiak. Testuaren zentzu orokorra. Ideia nagusiak eta sekundarioak eta zatien arteko erlazioa; garrantzizko informazioaren aukeraketa eta atxikipena. Informazioa berreskuratzea eta ondorioztatzea. Igorlearen asmoa. Testuetako lexikoa.

*Testuetan hitzeko hizkuntzaren, hitzik gabekoaren eta ikonikoaren erabilera diskriminatzaileak hautemateko estrategiak.

*Generoen testu-egiturak ezagutzeko jarraibideak.

*Ahozko eta idatzizko testuen eta testu multimodalen forma eta edukia

jarraibideak.

B3. PRODUKZIOA:

*Informazioa bilatzearekin, testuinguruan kokatzearekin eta berrikustearekin lotzen diren ahozko produkzio formalerako etasormenezko produkzioko estrategiak. Audientziaren eta esposizio-denboraren arabera egokitzapena. Hitzekoak ez diren elementuak. Ahozotasun formalaren diskurtso- eta hizkuntza-ezaugarriak.

*Testuen idatzizko produkzioko estrategiak, plangintzarekin, idazketarekin, berrikuspenarekin, edizioarekin eta hainbat euskarritan hedatzearekin lotzen direnak.

Generoen ereduak erreproduzitzeko patroiak.

*Pentsamendua antolatze eta emozioak kudeatzeko idazketaren erabilera: idazketa automatikoa, oharak hartzea, eskemak, buru-mapak, antolatzaile grafikoak, definizioak, laburpenak, eta abar.

*Zuzentasun lexikoa.

B4. ELKARERAGINA:

*Ahozko eta idatzizko elkarreragin informalerako estrategiak, testuinguru analogikoetan eta digitaletan: hitza hartze eta hitza uzteko estrategiak.

*Elkarriketa-kooperazioa eta hizkuntza-kortesia; entzute aktiboa, asertibitatea eta gatazken elkarriketa bidezko kudeaketa,

aztertze eta baloratzeko jarraibideak.

Euskal tradizioko atsotitzak eta esaerak ezagutzeko eta ulertzeko erabiltzeko jarraibideak.

3. PRODUKZIOA

*Informazioa bilatzearekin, testuinguruan kokatzearekin eta berrikustearekin lotzen diren ahozko produkzio formalerako estrategiak. Audientziaren eta esposizio-denboraren arabera egokitzapena. Hitzekoak ez diren elementuak. Ahozotasun formalaren diskurtso- eta hizkuntza-ezaugarriak. Ahozko deliberazio argudiatua.

*Idatzizko produkzioko estrategiak, plangintzarekin, idazketarekin, berrikuspenarekin, edizioarekin eta hainbat euskarritan hedatzearekin lotzen direnak.

Testu-egituretako patroien erabilera.

*Pentsamendua antolatze eta emozioak kudeatzeko idazketaren erabilera: idazketa automatikoa, oharak hartzea, eskemak, buru-mapak, antolatzaile grafikoak, definizioak, laburpenak, eta abar.

*Zuzentasun lexikoa.

4. ELKARERAGINA

*Ahozko eta idatzizko elkarreragin informalerako estrategiak, testuinguru analogikoetan eta digitaletan.

*Elkarriketa-kooperazioa eta hizkuntza-kortesia. Hitza hartze txandak. Elkarreraginen hasiera, mantentzea eta amaiera. Entzute aktiboa,

genero-ikuspegitik.

B5. INFORMAZIO ALFABETATZEA:

*Informazioa bilatu eta hautatzeko estrategiak, fidagarritasun-, kalitate-eta egokitasun-irizpideak erabiliz; informazioaren azterketa, balorazioa, berrantolaketa eta sintesia —norberaren eskemetan— eta informazioa ezagutza bihurtzeko estrategiak; sormenezko komunikazioa eta hedapena, jabetza intelektualak errespetatzenduenak.

*Eskola-proiektuak egiteko plataforma birtualak modu seguruan eta sormenez erabiltzeko jarraibideak, horien erabilera baztertzailerak eta sexistak identifikatuz.

*Etiketa digitala eta desinformazio-arriskuak. Pentsamendu kritikoko estrategiak, manipulazioa eta pribatutasunaren urraketa saihesteko.

B6. HIZKUNTZA ELEMENTUAK:

Hizkuntza-baliabideak identifikatzeko, ezaugarritzeko eta erabilera gogoetatsua egiteko estrategiak, igoerak ahozko eta idatzizko testuetan eta testu multimodaletan duen inplikazioa erakusteko: deixi-formak (pertsonala, denborazkoa eta espaziala) eta oinarritzko modalizazio-prozedurak.

*Perpausaren osagaiak lotzeko euskararen berezko hizkuntza-elementuak (aditz-komunztadura eta deklinabidea).

Erregistroa komunikazio-egoerara egokitzeko hizkuntza-baliabideak.

*Hizkuntzen erabilera ez-diskriminatzaileko hizkuntza-baliabideak.

asertibitatea eta gatazkak elkarriketa bidez kudeatzeko baliabideak genero-ikuspegitik: esanahia argitzeko, emozioak islatzeko, parafraseatzeko eta enuntziatuak formulatzeko jarraibideak.

5. INFORMAZIO ALFABETATZEA

*Informazioa bilatu eta hautatzeko estrategiak, fidagarritasun-, kalitate-eta egokitasun-irizpideak erabiliz; informazioaren azterketa, balorazioa, berrantolaketa eta sintesia —norberaren eskemetan— eta informazioa ezagutza bihurtzeko estrategiak; sormenezko komunikazioa eta hedapena, jabetza intelektualak errespetatzen duena.

*Eskola-proiektuak egiteko plataforma birtualak modu seguruan eta sormenez erabiltzeko jarraibideak, horien erabilera baztertzailerak eta sexistak identifikatuz eta baztertuz.

*Etiketa digitala eta desinformazio-arriskuak. Pentsamendu kritikoko estrategiak, manipulazioa eta pribatutasunaren urraketa saihesteko.

6. HIZKUNTZA ELEMENTUAK

Hizkuntza-baliabideak identifikatzeko, ezaugarritzeko eta erabilera gogoetatsua egiteko estrategiak, igoerak ahozko eta idatzizko testuetan eta testu multimodaletan duen inplikazioa erakusteko; deixi-formak, komunikazio-egoerei dagokienez, eta oinarritzko modalizazio-prozedurak.

*Perpausaren osagaiak lotzeko euskararen berezko hizkuntza-elementuak (komunztadura eta deklinabidea).

*Erregistroa komunikazio-egoerara egokitzeko hizkuntza-baliabideak.

*Kohesio-mekanismoak identifikatzeko, ezaugarritzeko eta erabilera gogoetatsua egiteko estrategiak. Denbora, azalpen, ordena, kontraste eta abarrerako testu-lokailuak. Barne-erreferentziako mekanismo gramatikalak (ordezkatzeko pronominalak) eta lexikoak (errepikapenak, sinonimoak, hiperonimoak eta elipsiak).

*Testuetan aditz-formak ezagutzeko eta koherentziaz erabiltzeko jarraibideak. Narrazio iraganaldiko denborak. Kontakizun-diskurtsoko denbora-korrelazioa.

*Testuen hizkuntza-zuzentasuna eta berrikuspen ortografikoa eta gramatikala. Euskarri analogikoko edo digitaleko hiztegien, kontsulta-eskuliburuen eta zuzentzaile ortografikoen erabilera.

B7. LANAREN ANTOLAKETA ETA IKASKUNTZARI BURUZKO GOGOETA:

Banakako eta taldeko lana testuinguru analogiko eta digitaletan antolatzekeko estrategiak, genero-ikuspegiarekin.

Autokonfiantza, ekimena eta ikaskuntzari buruzko gogoeta. Errorea prozesuaren parte gisa eta hobetzeko aukera gisa.

Estrategia kooperatibo errazak, eta talde-lanean esleitutako banako erantzukizunak bere gain hartzeko estrategiak.

*Autoebaluaziorako, autorregulaziorako eta koebaluaziorako erabili ohi diren estrategia eta tresna analogikoak eta digitalak, eta kooperatiboak eta indibidualak.

Oinarrizko azalpen-prozedurak: aposizioa eta erlatibozko perpausak

Hizkuntzen erabilera ez-diskriminatzaileko hizkuntza-baliabideak.

*Kohesio-mekanismoak identifikatzeko, ezaugarritzeko eta erabilera gogoetatsua egiteko estrategiak. Testu-lokailuak (banatzaileak, ordenakoak, kontrastekoak, azalpenekoak, kausazkoak, ondoriozkoak, baldintzazkoak eta hipotesikoak) eta barne-erreferentziako mekanismo gramatikalak eta lexikoak (esanahi abstraktuko nominalizazioak eta hiperonimoak...).

*Testuetako aditz-formen erabilera koherentea. Denborazko korrelazioa perpausen koordinazioan eta menderakuntzan, eta kontakizun-diskurtsuan.

*Testuen hizkuntza-zuzentasuna eta berrikuspen ortografikoa eta gramatikala. Euskarri analogikoko edo digitaleko hiztegien, kontsulta-eskuliburuen eta zuzentzaile ortografikoen erabilera.

*Puntuazio-zeinuak, idatzizko testua antolatzekeko mekanismo gisa. Esanahiarekin duten lotura.

7. LANAREN ANTOLAKETA ETA IKASKUNTZARI BURUZKO GOGOETA

Banakako eta taldeko lana testuinguru presentzialetan eta digitaletan antolatzekeko estrategiak, genero-ikuspegiarekin.

Autokonfiantza, ekimena eta ikaskuntzari buruzko gogoeta. Errorea prozesuaren parte gisa eta hobetzeko aukera gisa.

	<p>Estrategia kooperatibo errazak eta konplexuak, eta talde-lanean esleitutako banako erantzukizunak bere gain hartzeko estrategiak</p> <p>*Autoebaluaziorako, autorregulaziorako eta koebaluaziorako erabili ohi diren estrategia eta tresna analogikoak eta digitalak, eta kooperatiboak eta indibidualak.</p>
<p>C. LITERATURA-HEZKUNTZA.</p> <p>C1. IRAKURKETA AUTONOMOA</p> <p>*Irakurketan gero eta inplikazio autonomoagoa, emakumezko eta gizonezko autoreen obrak barne hartzen dituzten askotariko testuen aurreaukeraketatik abiatuta, eta erduetan oinarritutako irakurketa-praktikari buruz eta testuei buruz gogoeta egiteko estrategiak.</p> <p>Askotariko obrak orientatuta eta genero-ikuspegiarekin hautatzeko jarraibideak, eskolako liburutegiaren eta eskura dagoen liburutegi publikoaren miaketa gidatuan oinarrituta.</p> <p>Euskal literatura- eta musika-ondarearekin lotura emozionalak eta kulturalak ezartzeko estrategiak.</p> <p>*Irakurketa-esperientzia eredu bidez adierazteko tresnak, baita irakurritako testuak modu kritikoan eta sormenez birsortzeko eta menderatzeko modu desberdinak adierazteko tresnak.</p> <p>*Esperientzia pertsonala eta irakurketa-esperientzia mobilizatzeko estrategia kognitiboak eta emozionalak, irakurritako obraren eta gaurkotasuneko alderdien artean loturak ezartzeko, baita beste testu eta</p>	<p>C. LITERATURA-HEZKUNTZA</p> <p>1. IRAKURKETA AUTONOMOA</p> <p>*Irakurketan modu autonomoan inplikatzekeo estrategiak, eta irakurritako testuei buruz eta irakurketari berari buruz gogoeta egiteko estrategiak.</p> <p>Emakumezko eta gizonezko idazleak barne hartzen dituzten askotariko obrak modu autonomoan eta genero-ikuspegiarekin hautatzeko jarraibideak, eskolako liburutegia eta eskura dagoen liburutegi publikoa modu autonomoan erabiliz.</p> <p>Literaturaren eta irakurleen zirkuluarekin lotzen diren kultura-egintzetan modu aktiboan eta ekitatiboan parte hartzeko interesa.</p> <p>Euskal literatura-, musika- eta eszena-ondarearekin lotura emozionalak (sentsazio berrien esperimentazioa), sinbolikoak (pertsona gisa aberasteko beharra) eta kulturalak ezartzeko estrategiak.</p> <p>Nork bere gustuak eta irakurle-nortasunaz jabetzeko eta hitzez adierazteko estrategiak.</p> <p>*Irakurketa-esperientzia adierazteko tresnak, baita irakurritako testuak modu kritikoan eta sormenez birsortzeko eta</p>

adierazpen artistiko eta kultural batzuekin ere.

Berdinen artean irakurketak gomendatzeko estrategiak, idatziz zein ahoz, eta askotariko euskarritan.

Literatura- eta irakurle-zirkuluarekin lotzen diren kultura-egintzetan modu aktiboan eta orekatuan parte hartzeko interesa.

C2. IRAKURKETA GIDATUA

*Gazte-literatura garaikideko eta literatura-ondare unibertsaleko obra garrantzitsuen eta horien zatien irakurketa, gaika- edo genero-ibilbideetan inskribatuta, emakumezko eta gizonezko idazleenak.

*Euskal kultura-ondareko obren eta horien zatien irakurketa, hala nola mitologia, elezaharrak, herri-ipuinak...

*Estrategia kognitibo eta emozionalak eta genero-analisiko eta analisi kritikoko ereduak, erabilitako obren interpretazioaren eraikuntza partekaturako, irakurketaren aurretik, bitartean eta ondoren. Literatura-solasaldiak.

*Literatura-kontaketa. Oinarrizko ezaugarriak. Egitura: hasierako formak, garapen kronologikoa eta amaiera.

*Poesia, bertsolaritza eta kopla zaharrak. Oinarrizko ezaugarriak. Baliabide erretorikoak eta erritmikoak, bertsogintza eta gaiak.

Antzerkia. Oinarrizko ezaugarriak. Antzez-testuaren alderdi formalak.

*Literatura-generoaren oinarrizko elementuen eta obraren zentzua eraikitzearen arteko erlaziorako jarraibideak. Baliabide espresiboen

menderatzeko modu desberdinak adierazteko tresnak.

*Esperientzia pertsonala eta irakurketa- eta kultura-esperientzia mobilizatzeko estrategia kognitiboak eta emozionalak, irakurritako obraren eta gaurkotasuneko alderdien artean loturak argudiatuta ezartzeko, baita beste testu eta adierazpen artistiko eta kultural batzuekin ere.

Irakurketak berdinen artean gomendatzeko estrategiak, askotariko euskarritan edo ahoz, betiere obrak literatura-generoetan eta -azpigenoetan eta sortu ziren errealitate soziohistorikoan kokatuz.

2. IRAKURKETA GIDATUA

*Euskal Herriko, Espainiako eta mundu osoko ondareko eta gaur egungo literaturako obra garrantzitsuen eta horien zatien irakurketa, mugimenduetan edo gaikako edo generoko ibilbideetan inskribatuta daudenak eta emakumezko eta gizonezko egileenak.

*Obren interpretazioaren eraikuntza partekaturako estrategia kognitiboak eta emozionalak. Literatura-eztabaidak edo -solasaldiak.

*Literatura-kontaketa: egitura; egilea, narratzailea, narrazioaren perspektiba eta polifonia; pertsonaiak; espazioa eta denbora.

*Poesia, bertsolaritza, kopla zaharrak eta herri-baladak: baliabide erretorikoak eta erritmikoak, bertsogintza, gaiak, topikoak, sinboloak.

*Antzerkia. Antzez-testuaren alderdi formalak. Antzerkia, arte eszeniko gisa.

*Literatura-generoaren oinarrizko elementuen eta obrak duen zentzua

balioaren oinarritzko analisia; hartze-prozesuan dituen efektuak.

*Irakurritako testuak beste testu batzuekin, beste arte- eta kultura-adierazpen batzuekin eta fikziozko forma berriekin lotzeko eta alderatzeko jarraibideak, gaien, topikoen, egituren eta hizkuntzen arabera.

*Literatura-obren eta horien zatien interpretazio eta balorazio pertsonala prozesu eta euskarri dibertsifikatuen bidez adierazteko estrategiak, ereduak eta jarraibideak.

*Genero-ikuspegia duen irakurketa.

Testuen irakurketa espresiboa, dramatizazioa eta errezitazioa, inplikatura dauden ulermen-, menderatze- eta oralizazio-prozesuekin lotuta.

*Testuak sortzeko jarraibideak, hizkuntzaren erabilera sexista eta diskriminatzailea saihestuz, literatura-hizkuntzaren konbentzioak menderatuz eta emandako erduei erreferentzia eginez (imitazioa, eraldaketa, jarraipena, eta abar).

eraikitzearen arteko erlazioarako jarraibideak. Adierazpide-baliabideak hartze-prozesuan dituzten efektuak.

*Etapak, emakumezko eta gizonezko egileak eta euskal literaturako eta Espainiako literaturako obrarik adierazgarrienak.

*Oinarritzko informazio soziohistorikoa, kulturala eta artistikoa genero-ikuspegitik erabiltzeko estrategiak, literatura-obren interpretazioa eraikitzeko.

*Irakurritako testuak beste ahozko edo idatzizko testuekin, testu multimodalekin, beste arte- eta kultura-adierazpen batzuekin eta fikziozko forma berriekin lotzeko eta alderatzeko jarraibideak, gaien, topikoen, egituren eta hizkuntzen arabera. Jarraitutasun- eta haustura-elementuak.

*Literatura-obrak eta horien zatiak interpretatzeko estrategiak, aztertutako alderdien integraziotik abiatuta eta testuetako balio kultural, etiko eta estetikoak kontuan hartuta. Genero-ikuspegia duen irakurketa.

Irakurritako obren inguruan ikertzeko tresnak eta estrategiak, obren interpretazioa eraikitzeko eta irakurritako testuen artean loturak ezartzeko interesa sustatzen dutenak.

Testuen irakurketa espresiboa, dramatizazioa eta errezitazioa, inplikatura dauden ulermen-, jabetze- eta oralizazio-prozesuekin lotuta.

*Testuak sortzeko jarraibideak, literatura-hizkuntzaren konbentzioak menderatzeetik abiatuta eta emandako erduei erreferentzia eginez (imitazioa, eraldaketa, jarraipena, eta abar) eta hizkuntzaren erabilera sexista eta diskriminatzailea saihestuz.

D. HIZKUNTZARI BURUZKO GOGOETA

*Hizkuntza-sistemari buruzko nork bere ondorioak gidatuta eraikitze eta komunikazio-unitateak behatu, alderatu eta sailkatzeko estrategiak, metahizkuntza espezifikoak erabiliz.

*Ahozko hizkuntzaren eta idatzizko hizkuntzaren arteko alde nabarmenak eta elkarguneak behatzeko jarraibideak, alderdi sintaktikoak, lexikoak eta pragmatikoak kontuan hartuta.

*Hizkuntzaren —sistema gisa— eta haren oinarrizko unitateen oinarrizko nozioak, maila desberdinak kontuan hartuta: soinua eta idazketa-sistema, hitzak (forma eta esanahia), diskurtsoan duten antolaketa (hitzen ordena, perpausen osagaiak edo esanahien arteko lotura).

*Kategoria gramatikalak eta funtzio sintaktikoak. Prozedura lexikoak (afixuak) eta sintaktikoak, kategoria aldaketarako.

*Perpaus bakunaren eskema semantikoen eta sintaktikoen arteko erlazioa. Eskema horien arabera enuntziatuak behatzeko eta eraldatzeko jarraibideak eta beharrezko terminologia sintaktikoaren erabilera. Hitzen ordena eta komunztadura.

*Hitzak eskuratzeko eta osatzeko prozedurak, eta sexismoaren eragina hitzetan. Esanahian gertatzen diren aldaketei buruzko gogoeta, hitzen eta haien balio denotatiboen eta konnotatiboen arteko erlazio semantikoak, testuinguruaren eta komunikazio-asmoaren arabera.

*Hizkuntzen arteko kalkoak eta transferentzia negatiboak identifikatzeko eta zuzentzeko oinarrizko estrategiak.

D. HIZKUNTZARI BURUZKO GOGOETA

*Hizkuntza-sistemari buruzko nork bere ondorioak gero eta modu autonomoagoan eraikitze eta komunikazio-unitateak behatu, alderatu eta sailkatzeko estrategia.

Egiturak manipulatzeko eta hipotesiak, kontraadibideak, orokortzeak eta hizkuntzen arteko kontrastea formulatzeko jarraibideak, metahizkuntza espezifikoak erabiliz.

*Ahozko hizkuntzaren eta idatzizko hizkuntzaren arteko eta lagunarteko erabileraren eta erabilera formalaren arteko alde nabarmenak eta elkarguneak, alderdi sintaktikoak, lexikoak eta pragmatikoak kontuan hartuta.

*Hizkuntzaren, sistema gisa, eta haren oinarrizko unitateen oinarrizko nozioak, maila desberdinak kontuan hartuta: soinua eta idazketa-sistema, hitzak (forma eta esanahia; hitza vs. lexiak), diskurtsoan duten antolaketa (hitzen ordena, perpausen osagaiak edo esanahien arteko lotura).

*Hitzen forma (kategoria gramatikala) eta funtzioa (perpaus bakunaren funtzio sintaktikoak) bereizteko estrategia, eta prozedura lexikoak (hizkiak) eta sintaktikoak finkatzeko estrategia, kategoria aldatze aldera.

*Perpaus bakunaren eskema semantikoen eta sintaktikoen arteko erlazioa. Eskema horien arabera enuntziatuak behatzeko eta eraldatzeko jarraibideak eta beharrezko terminologia sintaktikoaren erabilera.

*Historian zehar beste hizkuntza batzuetatik datorren lexikoa eskuratzeko prozedurak. Erderakadak. Kultismoak eta ondare-hitzak.

*Hitzak osatzeko prozedurak, eta sexismoaren eragina hitzetan. gertatzen diren aldaketei buruzko gogoeta, hitzen eta haien balio denotatiboen eta konnotatiboen arteko erlazio semantikoak, testuinguruaren eta komunikazio-asmoaren arabera.

*Hizkuntzen arteko kalkoak eta transferentzia negatiboak identifikatzeko eta zuzentzeko estrategiak.

* Legearen arabera, asteriskodunak ezinbestekoak dira.

Jakintza guztiak oinarritzkoak dira, baina asteriskodunak, ezinbestekoak.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOEN AZALPENA

1.Euskal Herriko eta inguruneko errealitate elebiduna eta eleaniztuna ezagutzea, interpretatzea eta baloratzea, bertako hizkuntzen eta barietate dialektalen ezaugarriak eta garapena aztertuz eta horiekiko guztiekiko portaera enpatikoa eta errespetuzkoa erakutsiz, gogoeta interlinguistikoa errazteko, hizkuntza-aurreiritziei aurre egiteko, aniztasuna aberastasun-iturri gisa onartzeko eta euskararen erabileraren aldeko portaera asertiboak sustatzeko.

Hizkuntza-aniztasuna gaur egungo munduaren funtsezko ezaugarria da. Gure ikasgeletan, ikaskuntza-hizkuntzaz, edo ikaskuntza-hizkuntzez gainera, bestelako hizkuntzak edo barietate dialektalak erabiltzen dituzten pertsonak daude, zeinu-hizkuntzak barne. Euskal eskolak, elebitasuna bermatzeko erronkaz gain, pertsona eleaniztunak lortzeko helburua ere badu. Euskara da sistema eleaniztun horren ardatza, bi hizkuntza ofizialen artean gaur egun dagoen desoreka gaindi dadin eta bi hizkuntzen arteko gizarte-berdintasuna eta ikasleentzako aukera-berdintasuna susta dadin (gaur egun euskara egoera kaskarragoan dago). Horregatik, eta eskola euskararentzat eta hizkuntza horrek ordezkatzeko duen kulturarentzat ezinbesteko gotorleku izango bada, koherentziaz funtzionatu behar dute hezkuntza-prozesuan parte hartzen duten eragile guztiek, eta euskara esparru formalean eta informalean normaltasunez erabili ohi dela ziurtatu beharko da, barneko nahiz kanpoko jardueretan eta, oro har, eskolako jardueretan.

Hizkuntza-klaseek ikasleen hizkuntza-aniztasuna aintzat hartu behar dute, hizkuntza-aurreiritziak saihesten daitezkeen eta hitzezko kodeen aberastasun

horren ondoriozko kultura-esanahiak atxiki daitezen, baita hizkuntzen eta haien barietateen funtzionamenduaren ezagutza sakon dadin ere. Hartara, gogoeta interlinguistikoa eta beste hizkuntza batzuetako hitzunikiko komunikazioa bultzatu beharko da eta ingurune birtualen bidezko kolaborazio-lana sustatu.

Horrenbestez, Euskal Autonomia Erkidegoko eta Espainiako hizkuntzen jatorria eta garapen historikoa eta soziolinguistikoa ezagut dadin bultzatu behar da. Euskarari dagokionez, ikasleek alderdi hauek ezagutu eta baloratu behar dituzte: euskara duela milaka urte sortutako (Europako hizkuntzarik zaharrena hizkuntzalari askoren esanetan) eta jatorri ezezaguneko hizkuntza izatea; euskarak kultura-ondareari egindako ekarpena; euskararen aniztasuna; erakundeek eta kolektiboek euskararen alde egindako ahalegina, euskararen batasuna sustatzeko, euskalkietako hiztunen arteko komunikazioa errazteko eta euskara batua sortzearekin euskararen existentziari eusteko; eta hizkuntzaren egungo egoera soziolinguistikoa. Gainera, ikasleek euskararen erabileraren aldeko jarrera proaktiboa erakutsi behar dute, gure erkidegoko ondare artistikoa eta kulturala babesten laguntze aldera. Espainiera edo gaztelania, bestalde, mundu osoan hedatutako hizkuntza unibertsala da, polizentrikoa eta aniztasun oso handikoa. Beraz, heterogeneotasuna da bi hizkuntzen ezaugarria. Edonola ere, bariedade geografikoetako bakar bat ere ezin da bestea baino zuzenagotzat jo, bariedade bakoitzak bere arau kultura baitu. Eta, gainera, ikasleak Espainiako hizkuntzen —zeinu-hizkuntzak barne— oinarritzko zenbait nozioarekin ohitu daitezen lortu nahi da, eta haiekiko portaera enpatikoa eta errespetuzkoa izan dezaten sustatu nahi da.

Horrenbestez, ikasleek ikasi behar dute bereizten, batetik, hizkuntzen aniztasun geografikoaren ondoriozko ezaugarriak eta, bestetik, soziolektoarekin edo hiztunek komunikazio-egoera desberdinetara moldatzeko erabiltzen dituzten erregistroekin zerikusia duten bestelako ezaugarriak. Gainera, ikasleek segurtasunez eta zalantzarik gabe erabili beharko dute beren bariedade dialektala. Horren guztiaren azken helburua izango da hizkuntza-eskubide indibidualekin eta kolektiboekin sentsibilizatuta, informatuta eta konprometituta dauden herritarrak sustatzea eta ingurune digitaletan ere hizkuntza gutxituen defentsa bultzatzea.

2. Ahozko testuak eta testu multimodalak ulertzea eta interpretatzea, zentzu orokorra eta informaziorik garrantzitsuena bilduz, igorlearen ikuspuntua eta asmoa identifikatuz eta fidagarritasuna, forma eta edukia baloratuz, ezagutza eraikitze, iritzia osatzeko eta gozameneko eta aisiarako aukerak zabaltzeko.

Ahozko ulermenaren estrategien garapenak berarekin dakar komunikazioa asmoen interpretazio-prozesu etengabea dela ulertzea, baita prozesu horretan igorlearen eta hartzailearen arteko ezagutza partekatuek eta testuinguruko elementuek eta elementu kotestualek parte hartzen dutela ere, testuaren esanahiaz harantzago joateko eta testuaren zentzua interpretatzeko aukera ematen duten heinean. Orain dela gutxi arte ahozko komunikazioa beti sinkronoa bazen ere, informazioaren eta komunikazioaren teknologiek komunikazio asinkronoaren aukerak zabaltzen dituzte eta komunikazio-ingurune digital publikoetarako sarbidea ireki dute eskolatik. Eskolak hainbat esparrutako berezkoak diren eta ikasleentzat adierazgarriak

diren praktika diskurtsibo ugari planteatu behar ditu, gizartean garrantzia duten gaiak eta euskal kultura-ondareko gaiak lantzen dituztenak, hala nola baladak edo abesti herrikoiak.

Ahozko mezuak behar bezala ulertu eta interpretatuko badira, trebetasun espezifikoak eduki beharko dira, eta horiek ere irakatsi eta ikasi beharko dira: oinarritzkoenetatik —edukia aurreratzea; informazio garrantzitsua gordetzea, helburuaren beraren arabera; egitateak eta iritziak bereiztea; edo diskurtsoaren zatien arteko lotura eta esanahi orokorra atzematea— aurreratuenetara —igorlearen asmoa identifikatzea; prozedura erretorikoak aztertzea; argudioetako gezurrak antzematea; edo testuaren fidagarritasuna, forma eta edukia baloratzea—. Gizarte-arloari dagokionez, ahozko mezuen interpretaziorako trebetasunak eskolan garatzerakoan, kontuan hartu beharko dira ikus-entzunezko alfabetatze mediatiko espezifikoak eskatzen duten askotariko testu multimodalak, manipulazio- eta desinformazio-arriskuei aurre egin dakien. Trebetasun eta trebezia horien garapenean, atzeraelikadurako prozesu metakognitiboak sustatuko dira.

3. Ahozko testuak eta testu multimodalak jariatortasunez, koherentziaz, kohesioz eta erregistro egokiz sortzea, diskurtso-generoen berezko konbentzioei jarraituz, eta ahozko elkarreraginetan jarrera kooperatiboz eta errespetuz parte hartzea, bai ezagutzak eraikitze eta lotura pertsonalak ezartzeko, bai gizarte-testuinguruetan modu aktiboan eta informatuta parte hartzeko.

Ikasleen komunikazio-konpetentzia garatze aldera, ezinbestekoa izango da ahozko erabilerei arreta jartzea, ikasteko bide zein ezagutza-gai izan behar baitute. Hizkuntzako eta literaturako klaseek testuinguru dibertsifikatu eta adierazgarriak eskaini behar dituzte, esparru publikokoak zein pertsonalak eta/edo etxeakoak. Ikasleek hitza hartu ahal izango dute eta beren parekoekin zein pareko ez direnekin hitz egiteko aukera izan behar dute elkarrizketa pedagogikoki bideratueta eta hizkuntza sexistarik gabe. Bestalde, ezagutzen eraikuntza bultzatu behar dute, hizkuntzaren erabilera formalei eta informalei, bat-batekoei edo planifikatutakoei buruz gogoeta egin dezaten.

Euskara eskola-hizkuntza denez gero, konpetentzia honek garrantzi berezia du Euskara eta Literatura irakasgaietan. Irakasgai horrek hainbat egoera sortu eta bultzatu beharko ditu ikasgelaren barruan eta kanpoan, ikasleek elkarreragin ahal izan dezaten, euskarak gizartean duen presentzia sozial txikiagoa konpentsatze aldera. Ez dugu ahaztu behar ikasle batzuentzat ikastetxea dela euskararekin harremana duten gune urrietako bat, bakarra ez bada. Horrenbestez, hizkuntza horren ahozko erabilera formala eta informala bermatzeko eta indartzeko ahaleginak areagotu beharko dira, erabilera hori bizitza sozialera zabal dadin.

Ahozko elkarreraginak honako alderdi hauek eskatzen ditu: hitza hartu eta emateko estrategiak ezagutzea; modu aktiboan eta errespetuz entzuteko jarrerak zabaltzea, erabilera diskriminatzaileak eta sexistak saihestuz; arin, argi eta tonu eta erregistro egokiz adieraztea; eta kortesiako eta

elkarrizketa-kooperazioko estrategiak erabiltzea. Ahozko produkzio formalak —monologoan edo elkarrizketan— plangintzarako aukera ematen du, eta, hartara, estrategiak partekatzen ditu idazketa-prozesuarekin. Komunikazio-egoerari —egoeraren formaltasun handiagoa edo txikiagoa kontuan izanik—, solaskideen arteko erlazioari, komunikazio-asmoari eta komunikazio-kanalei erreparatuta, diskurtso-generoek (zenbait esparrutako berezko komunikazio-praktikak gauzatu dituzten moldeak) diskurtsoa egituratzeko jarraibideak eskaintzen dituzte, baita erregistroa eta hitzik gabeko portaera egokitzeke jarraibideak ere. Informazioaren eta komunikazioaren teknologiek ahozko komunikazio multimodalerako (sinkronoa zein asinkronoa) formatu berriak ekartzen dituzte, eta, era berean, ikasleen ahozko ekarpenak erregistratu ahal izatea errazten dute, testuinguru errealean heda daitezen eta ondoren aztertu, berrikusi eta ebalua daitezen (autoebaluazioa eta koebaluazioa).

4. Testu idatziak ulertzea, interpretatzea eta baloratzea, zentzu kritikoan eta irakurtzeko zenbait xedez, zentzu orokorra eta ideia nagusiak eta bigarren mailakoak ezagutuz, igorlearen asmoa identifikatuz, edukiari eta formari buruzko gogoeta eginez eta kalitatea eta fidagarritasuna ebaluatuz, ezagutza eraikitzeke eta askotariko komunikazio-premiei eta -interesei erantzuteke.

Irakurtzeko konpetentzia garatzeak berarekin dakar motibazioan, konpromisoan eta irakurketa-praktiketan eragitea, baita irakurketaren aurretik, bitartean eta ondoren zabaldu behar diren estrategien ezagutza eta erabilera ere, neska-mutilak orotariko testuen aurrean irakurle gaitu, autonomo eta kritikoak izan daitezen, testuen kalitatea eta fidagarritasuna ebaluatzen jakin dezaten eta testu horietan beren bizitzako esparru guztietako irakurketa-xedeei erantzun dakien.

Testu bat ulertzeak esanahi du testuaren zentzu orokorra eta irakurketaren helburuaren arabera informaziorik garrantzitsuena jasotzea, informazio esplizitua integratzea eta behar diren inferentziak egitea, betiere testuaren zatien arteko lotura berreraikitzeke, testu horien azpian dagoen komunikazio-asmoari buruzko hipotesiak formulatzeko, eta testu horien formari eta edukiari buruzko gogoeta egiteke. Ildo horretan, komeni da ikasleen irakurketa-prozesuei arreta handia jartzea ikasgelan. Horretarako, kontuan hartu behar da, batetik, irakurleak testuan jasotako gaiarekin izan dezakeen lotura emozionala, eta, bestetik, XXI. mendeko alfabetatzeak nahitaez barne hartu behar duela Interneteko hipertextuak irakurtzen irakastea. Hizkuntzako klaseetan erabiltzen diren testu idatzien esparruak dibertsifikatu behar dira, eta testu horiekin ikasgelan lan egiteke testuinguru adierazgarriak sortu behar dira, testuen eta proposatutako zereginen konplexutasuna mailakatuz eta osagarritasuna bilatuz (testuen luzera, egitura, hizkuntza, gaia, eta abar hartuko da aintzat). Ezinbestekoa da, beraz, curriculumeko beste irakasgai batzuekin koordinatuta lan egitea, jakintza-arlo bakoitzari lotzen zaizkion diskurtso-generoen berezitasuna kontuan izanik. Horrez gain, beste curriculum-hizkuntzekin koordinatuta ere lan egin beharko da.

5. Testu idatzi eta multimodal koherenteak, kohesionatuak, egokiak eta zuzenak sortzea, hautatutako diskurtso-generoaren berezko konbentzioei jarraituz, ezagutza eraikitzeke eta komunikazio-eskaera zehatzei modu informatuan, eraginkortasunez eta sormenez erantzuteke.

Idazten jakiteak, gaur egun, zenbait euskarritan eta formatutan egiten jakitea eta bizitzan zehar ikastea esan nahi du. Izatez, formatu eta euskarri horietako asko hipertestualak eta multimodalak dira, eta zenbait erabilera-esparrutako berezko idatzizko komunikazio-praktikak gauzatu dituzten «moldeak» ezagutu eta menderatu behar dira: diskurtso-generoak. Hori dela eta, idazmenaren irakaskuntzak/ikaskuntzak ikasgelan arretaz eta etengabe esku hartzea eskatzen du. Idatzizko testu bat egitea lau une, gutxienez, dituen prozesu baten emaitza da, bat-batekotasun handieneko formetan ere bai: plangintza (komunikazio-asmoa eta komunikazio-egoeraren hartzailea eta azterketa zehaztea eta ereduak irakurtzea eta aztertzea), testualizazioa, berrikuspena (autonomoa izan daiteke edo beste ikasle batzuekin batera egindakoa edo irakasleek gidatutakoa) eta azken testuaren edizioa. Prozesu horretan, ez dugu ahaztu behar zer garrantzi duen landutako testu horiek hedatzeak; izan ere, testuen hedapenak ikasleen inplikazioa sustatzen du, esaterako, testua beste irakurle batzuen ekarpenekin berrikustea eta hobetzea sustatzen du.

Hezkuntzaren esparruan, enfasia jarriko zaie idazketaren erabilerei —apunteak hartzeko eta eskemak, mapa kontzeptualak edo laburpenak egiteko—, sormenezko idazketaren praktikei eta testu akademiko, analogiko eta digitalen idazketari. Testu idatziaren konposizioak hurrengoak hartu behar ditu kontuan: informazioaren aukeraketa eta antolaketa (koherentzia); testuaren zatien eta haien hizkuntza-marken arteko lotura (kohesioa); erregistroaren aukeraketa (egokitasuna); zuzentasun gramatikala eta ortografikoa; eta egokitasun lexikoa. Halaber, erabakiak hartu behar dira idatziaren tonuari buruz, pertsonak (igorlea eta hartzaileak) diskurtsoan inskribatzeari buruz, eta estilo eta hizkuntza ez-sexistari buruz; hortaz, ezin da bereizi hizkuntzaren funtzionamenduari buruzko gogoeta esplizituaren eta erabileretan duen proiektzioaren arteko lotura.

6. Hainbat iturritako informazioa gero eta modu autonomoagoan hautatzea eta kontrastatzea, informazio horren fidagarritasuna eta egokitasuna irakurketa-helburuen arabera ebaluatuz eta manipulazio- eta desinformazio-arriskuak saihestuz; eta informazio hori ezagutza bihurtzea eta komunikatzea, ikuspuntu kritikoa eta pertsonala hartuz eta, aldi berean, jabetza intelektuala errespetatuz.

Informazioa eskuratzeak ez du berez ezagutza bermatzen; izatez, ezagutza ulertu behar da gizarte modernoaren printzipio egituratzaile gisa eta XXI. mendeko erronkei aurre egiteko funtsezko tresna gisa. Horregatik, ezinbestekoa da ikasleek informazioa ezagutza bihurtzeko gaitasunak eta trebetasunak eskuratzea, eta, horretarako, jakitea informazio hori noiz behar den, non bila daitekeen, nola kudea daitekeen eta nola ebaluatu eta komunikatu daitekeen, betiere ikuspuntu kritiko eta pertsonaletik eta jarrera etiko, arduratsu eta errespetuzkoa erakutsiz jabetza intelektualeko lizentzia motekiko eta nortasun digitalarekiko.

Ahalegindu behar da ikasleek —bakarka edo modu kooperatiboan— askotariko informazio-iturri fidagarriak eta seguruak kontsultatzea testuinguru sozial edo akademikoetan, betiere curriculumeko gaiei buruzko edo gaurkotasun sozial, zientifiko eta kulturalako alderdi garrantzitsuei buruzko

ikerketa-lanak edo -proiektuak egin daitezten. Ikerketa-prozesu horiek gero eta autonomia handiagoz planifikatzera eraman behar dute, baita lortutako ezagutzaren dibulgazioaren berezko produkzioen aurkezpenean ezarritako konbentzioak gero eta autonomia handiagoz errespetatzera ere: epigrafe bidezko antolaketa; aipuak, oharak, bibliografia eta webgrafia jasotzeko prozedurak; eta mezu multimodaletako komunikazio-kodeen konbinazio egokia. Ikaskuntza berriaren hedapenean ezinbestekoa da, halaber, sormena garatzea eta testuingurura egokitzea. Eskolako liburutegia izango da konpetentzia hori eskuratzeko inguruneetako bat —kultura irakurri eta zabaltzeko tokia eta, gainera, ikaskuntzarako sormenezko gunea—.

7. Gero eta modu autonomoagoan aukeratzea eta irakurtzea hainbat obra —plazer- eta ezagutza-iturri gisa—, obren aniztasunari, konplexutasunari eta kalitateari dagokienez eboluzionatzen duen irakurle-ibilbidea eratuz; eta irakurketa-esperientziak partekatzea, nork bere irakurle-nortasuna eraikitzeo eta irakurketaren gizarte-dimentsioaz gozatzeko.

Konpetentzia hau garatzeak berarekin dakar aurrerabide planifikatuan urratsak egitea. Horretarako, aldian-aldian eta etengabe irakurketa indibidualari denbora eskaini beharko zaio, eta estrategia eta aldamio egokiak erabili beharko dira irakurtzeko autonomia konfiguratzeko eta bizitza osoan garatuko den irakurle-nortasuna osatzeko.

Funtsezkoa da testu-corpus egokia eratzea eta, corpus horretan, euskal kultura-ondarearekin zerikusia duten obra ugari egotea eta emakumezko idazleen presentzia adierazgarria izatea. Corpus hori irakurketa autonomia aberastea zein irakurketaren esperientzia pertsonala aberastea ahalbidetuko duten kalitatezko obrek osatu beharko dute, eta egungo literatura-formak, zientzia-liburuak, saiakerak, monografiak eta abar barnean hartuko ditu —inprimatuak eta digitalak—, baita azaleratzen ari diren kultura-praktikak ere. Horrekin batera, honako jarraibide hauek gomendagarriak dira: erreferente berak dituen irakurle-komunitatea eratzeo lan egitea —zenbait kasutan belaunaldi arteko komunitatea—; pertsona bakoitzari bere intereseko testuak aukeratzen lagunduko dioten estrategiak ezartzea, testuez jabetzea eta irakurketa-esperientzia pertsonala partekatzea; eta askotariko testuinguruak ezartzea, non irakurtzeko arrazoiak agertuko diren, obrei buruzko ikerketa-erronketatik abiatuta eta irakurleak testuekin modu afektiboan lotzeko moduak proposatuta. Konpetentzia finkatzen den heinean, arian-arian murriztu ahal izango da irakasleen laguntza, eta ezarri ahal izango dira irakurketa konplexuen eta ez hain konplexuen arteko erlazioak, baita modalitate autonomoko eta modalitate gidatuko irakurketa-moduen arteko erlazioak ere.

8. Euskal Herriko, Espainiako eta mundu osoko ondarearen parte diren literatura-obrak edo obra horien zatiak irakurtzea, interpretatzea eta baloratzea, metahizkuntza espezifiko erabiliz eta esperientzia pertsonala eta literatura- eta kultura-ezagutzak mobilizatuz, askotariko testuen

arteko loturak eta bestelako arte- eta kultura-adierazpenekiko loturak ezartzeko, norberaren kultura-nortasuna eraikitze, literaturaren gozamenerako aukerak zabaltzeko eta literatura-asmoko testuak sortzeko.

Konpetentzia honek erraztu beharko du obren identifikazio-irakurketatik edo argudio-irakurketatik gozamen kontzienteagoko eta landuagoko beste irakurketa batera igarotzea, eta ateak zabaltzeko behar dizkie hasiera batean ikasleen berehalako esperientziatik urrun dauden bestelako testuei. Ildo horretan, interpretazio-trebetasunak garatu beharko dira, ikasleak gero eta obra konplexuagoetara irits daitezela, gero eta argumentatuago dauden balio-iritziak hitzez adieraz ditzaten eta Euskal Herriko eta Espainiako horizonteak Europako horizontearekin eta horizonte unibertsalarekin uztartuko dituen eta obra literarioak bestelako arte- eta kultura-adierazpideekin uztartuko dituen kultura-nortasuna eraiki dezaten. Kultura-garaiak eta -testuinguruak zeharkatzen dituzten unibertsal tematikoen eta formalen iraupena egiaztatzeak testuarterko ikuspegia lehenestea dakar. Literatura-asmoko testuen sorrera bultzatzeak generoen konbentzio formalak menderatzen laguntzen du.

Konpetentzia hau garatzeko bi ardatz proposatu dira. Lehenik, ikasleentzat nolabaiteko erresistentzia edo zailtasun kognitiboa eta/edo emozionala duten obren irakurketa gidatua eta partekatua, ikasgelan eta ikasgelatik kanpo —ikasleek obra horiez gozatzeko aukera izango dute, irakasleen edo beste pertsona heldu batzuen bitartekotzarekin, eta obra horien elementu garrantzitsuak menderatu ahal izango dituzte—. Bigarrenik, obra horiek hainbat garai, mugimendu eta testuingurutako testu literarioek eta ez-literarioek osatutako gaikako edo generoko ibilbideetan inskribatzea —testu horien irakurketa konparatuak gai, topiko eta forma estetikoaren bilakaerari erreparatzen dio eta produkzio-horizontearen eta egungo harrera-horizontearen arteko loturak ezartzen laguntzen du—. Ibilbideak diseinatzean —emakumezko eta gizonezko idazleak egongo dira—, plangintza adostu beharko da etapan zehar, interpretazio-konpetentziak mailaz maila eskuratzeko beharrezkoak diren progresioa eta osagarritasuna ziurta dadin.

9. Hizkuntzaren egiturari eta haren erabilerei buruzko ezagutza mobilizatzea eta hizkuntza- eta diskurtso aukeraketei buruz gero eta autonomia handiagoz eta terminologia egokiarekin gogoeta egitea, hizkuntza-kontzientzia garatzeko, komunikazio-errepertorioa handitzeko eta ahozko eta idatzizko produkzio-trebetasunak nahiz ulermen eta interpretazio kritikoko trebetasunak hobetzeko.

Hizkuntzaren ikasketa sistematikoa erabilgarria izango bada, batetik, ikasleen konpetentzia metalinguistikoa sustatu beharko du, hau da, ikasleak arrazoitze, argudiatze, behatzeko eta aztertze duen gaitasuna sustatu beharko du, eta, bestetik, hiztunen berezko erabilera errealekin lotuta egon beharko du, testuinguruan kokatutako arlo publiko eta sozialeko zein arlo pertsonal eta/edo etxeko arloko ahozko eta idatzizko testuen bidez. Gogoeta metalinguistikoak ikaslearen intuiziozko ezagutzatik abiatu behar du —hizkuntzaren erabiltzaile den heinean—, eta zubiak eraiki behar ditu, txiki-txikitatik, ezagutza sistematikoarekin, lehenik eskolako errealitate hurbilago dagoen hizkuntza komunarekin eta, gero, terminologia espezifikoaren pixkanaka sartuz. Gainera, maila morfosintaktikoa, semantikoa eta pragmatikoa integratu behar ditu hizkuntza-formen ikasketan.

Hortaz, gramatikaren ikaskuntzari ekingo zaio ezagutza gramatikal esplizitua eta hizkuntzaren erabilera lotzearen bidetik, betiere gogoetatik abiatuta. Horretarako, hizkuntza-formek diskurtsoan hartzen duten esanahia eta funtzioa behatu behar da, orokortzera eta sistematizaziora iristeko enuntziatuen manipulaziotik abiatuta, edo perpausen arteko kontrastetik, hipotesien eta arauen formulaziotik, kontraadibideen erabileratik edo beste hizkuntza-fenomeno batzuekiko loturatik abiatuta. Azken batean, bizitza osoan zehar garatuko den gogoeta metalinguistikoa eta interlinguistikoa suspertu nahi da, ikasleek hizkuntzari buruz pentsatu eta hitz egin dezaten, betiere ezagutza horrek norberaren produkzioa hobetzeko eta besteen produkzioak hobeto ulertzeko eta modu kritikoan interpretatzeko.

10. Norberaren komunikazio-praktikak bizikidetza demokratikoaren, gatazken elkarrizketa bidezko kudeaketaren eta pertsona guztien eskubide-berdintasunaren zerbitzura jartzea, hizkuntza ez-diskriminatzailea erabiliz eta hitzaren bidez egiten diren botere-abusuak baztertuz, hizkuntzaren erabilera eraginkorra, etikoa eta demokratikoa bultzatzeko.

Kompetentzia hori eskuratzeak ez dakar soilik ikasleak komunikatzeko garaian eraginkorrak izatea, hitzak komunikazioaren ezinbesteko dimentsio etikotik aldentzen ez diren helburuen zerbitzura jartzea ere badakar.

Komunikazio pertsonalaren arloan, hizkuntza-hezkuntzak enpatian eta errespetuan oinarritutako pertsonen arteko harremanak sortzen lagundu behar du, eta entzute aktiborako, komunikazio asertiborako, deliberazio argudiatutako eta gatazkak elkarrizketaren bidez kudeatzeko tresnak eskaini behar ditu. Hizkuntzaren erabilera sexistak, diskriminatzaileak eta manipulatzailak ezabatzea eta hitzaren bidez gertatzen diren botere-abusuak ezabatzea agindu etikoa da. Hezkuntza-, gizarte- eta lanbide-arloetan eta testuinguru analogiko eta digitaletan, hizkuntza-hezkuntzak bizitza osoan hitza hartzeko gaitu behar du, betiere gizarte bidezkoagoak, demokratikoagoak eta arduratsuagoak eraikitzeke herritar aktibo eta konprometituaren jardunean, batik bat gizateria gisa planteatuta ditugun erronka handien aurrean: planetaren jasangarritasuna; krisi ekosoziala; indarkeria amaigabeak errotik desagertzea; eta gero eta desberdintasun handiagoak ezabatzea.

Sergio Tejero, Koldo Mitxelena BHIko "BeA" (Berrikuntza metodologikoaren [Arduraduna](#))-(r)en 'KMk',
Creative Commons Aitortu-EzKomertziala-PartekatuBerdin 4.0 Nazioartekoa [lizentzia](#) baten mende dago.

Jatorrizko informazioa eta legedia, [Hezigunean](#).